

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Wie bepaalt de waarde van de tulp?

Gelder, Esther van

Citation

Gelder, E. van. (2008). Wie bepaalt de waarde van de tulp? *Leidschrift : Dynamiek En Stagnatie In De Republiek. Vroegmoderne Overlevingsstrategieën*, 23(September), 138-140. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/72812>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/72812>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Wie bepaalt de waarde van de tulp?

Tulipmania. Money, honor and knowledge in the Dutch Golden Age.

Anne Goldgar

University of Chicago Press, Chicago en Londen; 2007; 446 pp.;

ISBN 9780226301259; €25,99

In de zomer van 1635 doodde een notaris uit Haarlem de tijd door zijn handtekening uit te proberen op een pagina in zijn grootboek. Tussen zijn initialen krabbelde hij ook een aantal tulpjes. Dit is geen vreemd verschijnsel in de Hollandse Gouden Eeuw, betoogt de Amerikaanse historica Anne Goldgar, omdat notarissen – net als herbergiers en winkeleigenaren – veel te maken hadden met tulpenhandelaren die in hun bijzijn contracten sloten, handel dreven en informatie uitwisselden.

De sporen van de tulpenkrabbelende notaris tonen aan dat de zeventiende eeuwse Hollandse tulpenhandel door en door sociaal en cultureel bepaald was. Aan de hand van een schat aan archiefmateriaal uit onder andere het Noord-Hollands Archief in Haarlem, reconstrueert zij, voornamelijk op basis van verkoopslijsten, notariële akten en verslagen van rechtszaken de wereld van de ‘liefhebbers’ en ‘bloemisten’ in Haarlem, Utrecht, Amsterdam en Alkmaar. In een prachtige narratieve stijl brengt zij de diverse personen, hun tuinen, handel, vriendschappen en ruzies tot leven. Ze laat enerzijds zien hoe wijdverbreid de tulpenmanie was, en anderzijds hoe de feitelijke handel zich beperkte tot netwerken van zeer gegoede kooplieden, tuinlieden, winkeleigenaren, edellieden en andere hoogstaande burgers. In deze relatief gesloten netwerken waren expertise, eer en connecties minstens zo belangrijk als kapitaal en bezit. Dat de eerste de beste schoorsteenveger zijn fortuin kon vergaren met tulpenbollen en deel uitmaakte van de nationale gekte, blijkt een mythe.

In *Tulipmania. Money, honor and knowledge in the Dutch Golden Age* rekent Goldgar af met de mythe van de ‘Hollandse Tulpenmanie’, of ‘Tulpengekte’, zoals die in stand wordt gehouden in de uitgebreide geschiedschrijving over dit fenomeen. Het overspannen hoogtepunt in de tulpenhandel tussen 1630 en 1637, waarin handelaars duizenden guldens konden verdienen met het (door)verkoop van enkele tulpenbollen, en de plotselinge val van de prijzen als gevolg van een dalend vertrouwen in de hele zaak, wordt doorgaans als bizar en dom gekenschetst. Economen gebruiken het graag als waarschuwing tegen beurspeculatie en windhandel, zoals tijdens de

Internetzeepbel aan het eind van de vorige eeuw. Dit beeld van de Tulpengekte is echter vooral gebaseerd op enkele pamfletten uit de zeventiende eeuw. Goldgar laat zien dat de tulpenmanie niet zozeer een financiële, maar veeleer een sociale en culturele crisis in de Hollandse samenleving reflecteerde.

Goldgar betoogt in de eerste twee hoofdstukken dat de waardering van de tulp in eerste instantie niet commercieel was, maar gezien moet worden als onderdeel van een elitecultuur waarin tuinen en planten niet alleen kapitaal en status maar ook kennis en smaak reflecteerden. Deze passie voor botanie en tuinkunst was een voortzetting van de zestiende eeuwse humanistische en adellijke waardering voor het verzamelen van curiositeiten en de aandacht voor esthetische verbintenissen tussen natuur en kunst. In het hierboven aangehaalde derde hoofdstuk analyseert Goldgar de sociale samenstelling van de groep tulpenhandelaren in enkele Noord-Hollandse steden. Ze laat zien dat de tulpenhandel beperkt bleef tot min of meer gesloten netwerken van gegoede burgers waarin expertise en contacten belangrijker waren dan fortuin. Goldgar vervolgt het argument door te bewijzen dat er in werkelijkheid niet veel faillissementen plaatsvonden naar aanleiding van de krach in de winter van 1637, en dat dit nauwelijks invloed had op het algemene economische klimaat en de latere populariteit van de tulp in tuinen, handel en kunst (hoofdstuk 4). Goldgar concludeert dat de negatieve en moralistische reacties van de pamflettisten op het overspannen gedrag van hun landgenoten niet zozeer ingegeven werd door angst voor een economische depressie. Ze uitten in werkelijkheid hun onzekerheid over de toekenning van de juiste 'waarden' en de sociale wanorde als gevolg van de toenemende sociale mobiliteit en de opkomst van rationeel kapitalisme. Wie bepaalt eigenlijk wat een tulpenbol waard is?

Dit boek is zeer rijk aan archiefmateriaal en erg aantrekkelijk geschreven. Bovendien incorporeert Goldgar met haar interdisciplinaire benadering van de Nederlandse cultuur de meest recente benaderingen in de geschiedschrijving over vroegmoderne natuurhistorie, kunst, verzamelingen, commercie en elitecultuur. Echter, juist deze combinatie van historisch vakwerk en interdisciplinaire reikwijdte maakt het voor de lezer soms lastig om het verhaal goed te volgen. De inleiding staat vol modieuze termen die slechts kort uitgewerkt worden en daardoor nietszeggend dreigen te worden. De lange hoofdstukken bevatten geen aparte tussenkopjes en zorgen door de soms overenthousiaste schrijfstijl en vele herhalingen voor een onduidelijke structuur.

Een ander punt van kritiek is de summiere behandeling van de horticulturele en botanische kennis van die tijd: botanici, professionele tuinlieden en hun publicaties worden alleen aangehaald als ze dezelfde waarden en praktijken delen als de tulpenhandelaren. Dit zou niet erg zijn als het boek wat minder onderwerpen behandelde. Echter, de sociabiliteit van kennis en de status van expertise in de handelsnetwerken is bij Goldgar een centraal gegeven. Wie de juiste kennis had, bezat een zekere autoriteit en die bepaalde weer de toegang tot, en de hiërarchie in, de handelsnetwerken. Wat de expertise precies inhield, waar die vandaan kwam en hoe het zich verhiel tot de kennis van tuinlieden en botanici blijft echter duister.

Niettemin spat de kennis en het plezier in het schrijven over het onderwerp van de pagina's af. Het boek is een genot voor iedereen die geïnteresseerd is in de Nederlandse cultuurgeschiedenis.

Esther van Gelder